

dokler sodnik ne pride, ki pojde na lov. Potlej naj ga spodobno, ponižno pa tudi resno zaprosi, povedati, kako je že kaj njegova reč, in kdaj se sme upati, da se bo dokončala.

Mož stori, kakor se mu je velelo, in ko skorej ura preteče, jamejo psi lajati po dvorišču in glasno konji razgetati. Poslednjič se odpro velikanske vrata in ponosno na konji se prikaže sodnik, ki derži lepega sokola v roki. Na herbtu se bliši jeklen lok, iz pasu visi sreberni rog na sreberni veržici.

Veselje se bere lovcu na obrazu, ali ko moža zapazi, ki se pohlevno odkrije, kakor mu je kralj veleval, in spodobno popraša kaj in kako stoji že z njegovo rečjo, ga kar pisano pogleda, ter se s konja zadere: „Prederznež, kako si upaš mene tukaj na poti nadlegvati? Tam prašaj v pisarnici, tam je kraj zato.“ „Oj, milostivi gospod, to vem dobro“, odgovori mož plašno, „ali redkokrat sem tolikanj srečen, vas tam najti in pravda moja se že skoraj vleče tri leta.“

„Prismoda, so tožbe, ki desetkrat dalje terpe“, se posmeja sodnik. „Nikar ne nadležvaj s takimi praznimi rečmi sodnij.“

„Oj, milostivi gospod, pač bi jaz to rad opustil“, mu oserčen siromak oziraje se na kralja, ki mu prikima, odgovori, „če bi imel kaj živeti, kakor vi imate! Ali jaz sem ubog, zlo zlo ubog, in dostikrat nimam svojim kaj jesti dati!“

„Lenúh, delaj“, zaropoče nad njim sodnik, „in poberi se mi spred oči, sicer boš v luknji premišljeval prederznost svojo. Poberi se! Hajd, gospodje!“ se potlej prijazno oberne proti lovski družini in pred njo jaši.

Na to stopi kralj pred-nj izza stebra in kaj glasno zakriči v svoji nevolji: „Sodnik, vendar mislim, da se spodobi tukaj možu povedati, kdaj se bo njegova pravda rešila.“

Kraljev pramalo spoštljivi ogovor razkači sodnika, kateri spodbode konja ter ošabno zaderja pred kralja, kterege ni poznal in mu reče: „Kdo ste Vi, prederzni golobradec, ki se upate meni govoriti, kakor bi bila že mernik soli skupaj pozobala. Jaz storim, kar hočem! Zapamitite si to; kar jaz storim je prav in mora prav biti.“

„Ni prav ne, je napčno!“ odverne Ludovik, ki mu serd lica porudeči. „Mar zato vživate kraljevo plačilo, da se z lovom razveseljujete in tistega spred sebe podite, ki ste dolžni in ste prisegli ga poslušati in mu pravico delati?“

Te besede raztogotijo napuhnjenega sodnika. Kakor bi ga bil gad pičil, skoči s konja, se vstopi za korak deleč pred kralja, pogladi svojo dolgo brado ter poskuša prederznega nasprotnika prebosti s plamečim pogledom. „Ali ste dobre rodovine in imenitnega stanú?“ va-nj zavpije, „in ako imate na gerbu kaj več razun praznega polja, se morate hipoma z menoj udariti; ako pa tega ni, vas dam bičati do belih kosti in potem pse nadražiti, da vas spred mestne hiše podé.“

To izustivši nepriljudno zgrabi kralja čez persi, ki prederzneža, ko čverst mladeneč, krepko otrese, in ko zdaj po meč segne razkačen sodnik, zakriči siromak, ki je trepetaje zraven bil: „Stojte, milostivi gospod! Vendar ne bote z mečem mahali po kralji?“

Zdaj sodnik, kakor bi ga bila strela zadela, gleda proti svojemu nasprotniku, ki se mu plajš zmuzne iz ramen, ko sodnikovo roko od sebe pahne. Kralj, ki se je bil nalaš tako oblekel, stoji v kraljevski noši, in sodnik pred njim vès pobit kleči, ter si ne upa v razžaljeno veličastvo pogledati.

V taki okoljšini kralj zapusti hudobneža, ter mu ne reče besedice.

Preden je sonce zašlo, je imel siromak v rokah svoje pravične reči, ktere so se mu skozi tri leta krivično odkladale, ošabni sodnik pa je bil ob čast in drugim v izgled.

Cela soseska se je radovala zavoljo tega, kajti mož, ki je toliko zanemarjal pravico in se posebno že do bolj

revnih zaničljivo in neobčutljivo obnašal, se je bil že davno vsem kar pristudil.

„Ludovik naš dober kralj je tukaj!“ Ta glas doni kaj urno po vseh kotih celega mestica. Preden pa morejo veseli prebivavci praznično ozaljšati svoje hiše, jim zbeži dobrotljivi vladar na berzem konjičku. — Ludovik ni hotel, da bi ljudje zastran njega kaj stroškov imeli; da jim je pa dobro hotel, dasiravno se je od njih ločil neutegama, je s tem pokazal, da jim v malo dneh pošlje družega sodnika, ki se je vestno obnašal za pravico in je bil tudi zravno žlahen prijatelj človeštva.

Poslovenil X.

Slovenske narodne pripovedke o velikanu Vouvelu.

I.

Po Pohorji otroke strašijo: Ne hodite od doma, dokler bodemo na planini derva sekali ali na rovtah kosili, ker utegnili bi priti divji mož Vouvel in vas v svojo duplo odnesti. Starec Karmot iz Pečevnika so mi rekli, da je Vouvel v Turjaku v visoki gori šentiljske fare v globoki dupli skrit. On je tako močen pa tudi tako gladoven, da za jutrek celega junca pojé in vso Mislinjo izpije.

Enkrat je pastir pod košato bukevjo zaspal. Ko se zbudi, falilo mu je devet krav. Po stopinjah spozna, da so krave šle proti Turjaku v globoko duplo. Ko v duplo stopi, je vidil Vouvela spati. Iz nosnic se mu je sapa kadila, kakor dim iz kovačnice. Bela žena ga je muham branila. Pastirju se je zdelo, da Vouvel ima kačji rep. Bežal je, kar je mogel, da gospod fajmoštru pové. Oni pridejo in z žegnano vodo poškropijo. Vouvel se zbudi in se spremeni v pozolja in švigne čez planine. Povsod, kodar je letel, so se lamale najmočnejše jele.

II.

Vouvel ima dosti blaga v globoki gori skritega. Neki kovač je vidil, da Vouvela ni bilo domá. Gré toraj in z debelim železnim kladvom udari na vrata. Bela žena se od znotraj oglasi: Bodi si, kdor si, ne bodeš mogel odpreti, pa če Vouvelico najdeš in rečeš: „Hajd krava nazaj h Kersniku, zemlji je treba dežja, ter se bodo vrata hitro odperle.“ Iskal je dolge trave Vouvelice, pa ni je našel. V tem je vidil černo meglo, v kateri je Vouvel domú jahal; zato dirja, da ga ne ulovi.

III.

O Vouvelu pravijo, da je oženjen in ima Grakinjo za ženo. Že gosp. Davorin Terstenjak je v I. listu lanskim „Novic“ omenil Grak. Na Pohorji imamo še rodbine Grakuz. Tudi brežiček pod Božjem se veli Gračišče, in stanovavec Gračišnik. *) Graka Vouvelu jesti kuha in pijača iz farezine. Že v narodnih pesmih, ktere je dal na svitlo rajni slavni rojak Stanko Vraz se pijača farezina omenjuje. Pohorci pravijo, da se farezina kuha iz trave, ktera na Janževo, kadar krese kurijo, od polnoči do ene zraste in razcvete na najvišjem erti (Felsenspitze). Le Grake, ker škramplje imajo, pridejo do nje. Tudi o nekšni travi imenovani kounertnica, ktera na najvišjih hribih raste, pripovedujejo Pohorci, in pravijo, da kdor jo pri sebi nosi, nikdar ne zboli.

IV.

Nekdaj je bilo dosti velikanov, kateri so gradove zidali na najvišjih hribih. Bili so tako močni, da kadar so se svadili, se z mlinskimi kamni zadevali.

Stari dedlek mi je rekel, da so solčavske planine okamnili velikani. Tudi o palečnjakih vejo Pohorci marsiktero, posebno o palečnjaku Rabasu. Tudi o nekšnem

*) Tudi gora nad Mojstrano na Gorenskem se veli Gračišče, in povedal nam je lani, ko smo z gosp. Terstenjakom obiskali slap Peričnik, slep berač, da stari ljudje vejo pripovedovati o plesu Grak na Gračišču.

gladovnjaku Jaskertu. Drugokrat bodem Vam povedke o Vehtri Babi poslal, katero tudi na Kranjskem poznate.

Fr. Pohorski.

Dopisi.

Iz Gradca 6. marca. J. K. Ko so žlahnoserčni domorodniki po „Novicah“ pretekle leta svoje hrepenjenje za slovenskimi igrokazi razodevali, smo polni enakih želj dela se prijeli, in smo več igrokazov unanjih narodov za slovensko gledališče pripravili. Mesca novembra lanskega leta smo bili v „Novicah“ obljubili, da bomo za letos vsaki mesec po en igrokaz na svitlo spravili, berž ko bomo najmanj 300 naročnikov zagotovljenih imeli. Razposlali smo bili v ta namen svojim prijateljem in znancom po Slovenii 30 naročilnih listov, od katerih smo jih samo 4 nazaj dobili, in sicer četrtega še le 13. februarja. Akoravno nam do 300 naročnikov še dokaj podpisov manjka, smo vendar prvo igro že v natis dali, in vsi p. n. gg. naročniki bojo naročene iztise do konca t. m. gotovo v rokah imeli. Ako se bomo s svojim prvim igrokazom prikupili, bojo drugi kmalo za njim sledili. — V kipečem preobilji slovanskega duha so nas nekteri prijatli opomnili, naj bi posebno igrokaze naših ostalih sorodnikov za Slovence posnemali. Takih misli smo tudi mi nekdej bili, pa med českimi, poljskimi in ruskimi igrokazi nismo mogli do zdaj nobenega zaslediti, v katerem bi kaj slovanskega življenja izraženo bilo. Zatoraj bi nam gg. domorodniki posebno vstregli, ako bi nam takih igrokazov ovadili, brez razločka narodnosti, kateri bi se za Slovence lahko porabiti dali. Naj bo to našim spoštovanim prijateljem na njih prijazno prašanje tolaživen odgovor.

Na Reki. J. T. *) Pri nas na Reki nič posebnega novega ni; mislili smo, da bo saj horvaška normalna šola že letos za nas vesela novica, pa magistrat se ustavlja, boječi se, da „porta orientale“ se preveč slavjanstvu ne odpre, ker ga je po njegovi misli že tako preveč. Jez letos vsako nedeljo Vodnika razlagam, se vé da po slovenski, s poslušavci sem zadovoljen, tudi jih je precej; družega polleta bom pa Prešerna začel, če bo količkaj mogoče, dvakrat na teden. Med učenci imamo čedalje več Slovencev, prav bistre glavice so večidel; učiti se morajo tudi horvaški, le kar jih v sedmo in osmo šolo pride, so tega prosti, toda slovenski se vsakako dalje učiti morajo; tega nobenega ne osvobodimo; pišejo naloge, da jih je veselje prebirati. Kaj bi se dalo še le v Ljubljani storiti, ko bi — — ? Rečani so pa čudni ljudje, po vsi sili hočejo Lahi biti, ali z vsem tem je farna cerkev tako horvaška, da niso samo pridige le domače, ampak tudi maša horvaška. Tiskar Ercole Rezza, čeravno sam Talijan, se vendar reškemu laštvu posmehuje; pravi, ko bi dosti kapitala imel, da bi le horvaške bukve tiskal; iz vseh krajev ljudje po njih poprašujejo, živ dokaz, da se tudi tukaj narodnost zbuja; zadnje leta je res Rezza že več horvaških bukev natisnil, tudi „Neven“ je pri njem izhajal. Na mestni laški normalni šoli pa se le besedica slovanski ne uči, še le na realni šoli imajo tudi horvaški jezik; bolj domača je farna šola; kar se pa okolice tiče, so se zadnjih 10 let po vseh večjih vaseh šole ustanovile; uči se zgolj horvaški, laški le deklinacije in konjugacije; ne vem čemu. Tudi nemščina je nekak priporočana — toraj trije jeziki ob enem!! Se vé, da se tudi nji le pro forma kaka minuta daruje, da se na vse strani volja spolni! Dozdaj te napake še ne delajo dosti kvara, ker so le, kakor sem rekel, forma — domača reč vsakako napreduje. Tudi po otokih so povsod domače šole se začele. Tam jih je bilo najbolj treba; popred je tam le laščina kraljevala. Velike zasluge ima za otoke šolski ogleda Volanić; če bi njega ne bilo, Bog vé, če bi še zdaj toskanske vijole

ne cvetele. Posebno marljivi za narodno učenje so mladi duhovni. Tudi po Istri je povsod napredek viditi, zlasti pa slovenski duhovni domači jezik branijo, in kar se dá, nadležno laščino odganjajo. Z nadušenjem so Istrani sl. škofa Dobrila sprejeli; z njegovim nastopom so prav za prav še le overe narodnega izobraževanja odpadle; laški škofje so podperali le laščino, in kakor škof, tudi fajmoštri in kaplani, zamere se boječi. Zdaj tega strahu ni, zato gré vse na bolje. Talijanstvo je dosti dolgo v Istri gospodarilo, pa s kakim dobičkom? Dežela je tako zaostala v vseh rečeh, kakor menda nobena druga v celem cesarstvu. — Tukaj po Reki se klati nekdo, ki išče Kranjcov, da bi jih v laplatske države v Ameriko za koloniste peljal. Pripoveduje jim, da bodo tam tako rekoč brez dela živeli; cukar, kafe, vino etc. raste tam samo etc.! Nekaj jih je že res preslepil. Tudi lani smo vidili tū nekega tacega kupca s človeškim mesom; bil je Dolenc. Tudi on jih je nekaj dobil, in mi je sam pravil, da jih misli vsih skupaj najmanj 4000 samih Kranjcov v Ameriko peljati. V ti reči je treba svariti! — Z Bogom.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Nismo se zmotili, da smo zadnjič tisto lučico miru, ki jo je unidan tolaživno pisanje francozkega vradnega časnika „Moniteura“ svetu pokazalo, le zapeljivo vešo imenovali. Od kakega gotovega znamenja za mir ni duha ne sluha, marveč sardinska armada se čedalje bolj pomnožuje in vojskine priprave na Francozkem tudi niso nehale; Sardinci že tako zlo memrajo, da cesar Napoleon prepočasi mota vojskino štreto, da je minister Cavour unidan po časniku „Gazzetta del Popolo“ Lahom vseh dežel oklicati dal, „naj le še par mescov poterpijo“; pa tudi Lahi, ki v Parizu živijo, so že tako na škerpečh, da so te dni nektere zaperli, ker so prehudo zabavljali, da vse je polževo počasno. Iz vsega tega se vidi, kako silno so strune na Sardinskem in Francozkem že napete. Pa zakaj že niso začeli vojske? Za to, ker od ene strani še niso dosti pripravljeni za-njo; od druge pa za to, ker si cesar Napoleon na vso moč prizadeva, od angležke in pruske vlade obljubo doseči, da bi se ne vtikale v vojsko na Laškem. In res mu to prizadevanje, kakor se danes kaže, ni popolnoma spodletelo. Napoleon zagotavlja Nemčijo in Angleže svoje preserčne ljubezni in da ga nikoli ni misel obhajala, da bi hotel Nemčiji kaj žalega storiti; vès razpor zadeva le avstrijsko vlado in laško deželo; francozka vlada terja, da avstrijska armada zapusti papeževe dežele in da se razveže tista posebna zveza, v kateri avstrijska vlada stoji z nekterimi vladami srednjega Laškega kakor s toskansko modeneško itd. Napoleon s Sardinci vred obdolžuje avstrijsko vlado, da je ona kriva, da se v teh deželah ni že ustanovilo svobodnejše vladarstvo in da tako zatirovanje svobodnega življenja dela Lahe nezadovoljne in nepokojne. Da vse to je le pretveza, s katero se le iše prepir in začetek vojske, je očitno kot beli dan; zakaj, če ima francozka vlada toliko svobode na prodaj, da barantuje ž njo po ptujih deželah, naj bi je saj nekoliko prodala doma na Francozkem, kjer je nek ni skor več dobiti kot tičjega mleka. Vendar kdor prepira iše, ga stakne. Avstrijska vlada ima po dednih in rodovinskih pravicah do Toskane in Modene toliko oblasti, da je zveza, katero ima naša vlada s tema državama: jima na pomoč priti v nemirnih časih, popolnoma upravičena, in da avstrijska vlada, kakor je dunajski vradni časnik „Wiener Ztg.“ 3 dni po tistem že večkrat omenjenem „Moniteurjevem“ pismu pisal, nikakor ne bo dala tistih pravic na Laškem iz rok. Okoli tega se suče sedaj večidel laški klopčič. To pa je tudi vzrok, da, ko bi trenil, je na Pruskem in vsem severnem Nemškem začel vès drug

*) Dragi Vaš dopis smo prejeli še le pretečeni teden; lepo prosimo večkrat kaj. Vred.